

POVZETEK

Knjiga *Razvoj sistema supervizirane prakse psihologov v Sloveniji* predstavlja pomen mentoriranja in supervizije na začetku delovne kariere psihologov ter opisuje prizadevanja slovenskih psihologov, da bi vzpostavili sistem, ki bi omogočil, da bi se v prvem letu svojega delovanja vsi psihologi vključili v supervizijo. Navedena prizadevanja so se udeležila v projektu *Supervizirana praksa psihologov: Razvoja programa usposabljanja mentorjev in modela supervizirane prakse*, krajše poimenovanega SUPER PSIHOLOG, ki je v letih 2015–2016 potekal v okviru programa *Norveški finančni mehanizem 2009–2014*.

Knjiga je razdeljena na pet delov. Prvi del govori o mentoriranju in superviziji na začetku karierne poti psihologa. Predstavi, kakšno je trenutno stanje na tem področju v Sloveniji in kakšna so bila izhodišča ter cilji projekta SUPER PSIHOLOG. Drugi del se osredotoča na usposabljanje mentorjev supervizirane prakse psihologov. Opiše sestavne dele in vsebine usposabljanja mentorjev, ki smo ga razvili v projektu SUPER PSIHOLOG. Tretji del knjige predstavi razvoj sistema supervizirane prakse psihologov in supervizije mentorjev. Opisane so tudi izkušnje udeležencev v projektu. Četrty del opiše evalvacijo razvitega sistema supervizirane prakse in projekta SUPER PSIHOLOG ter njene rezultate. V petem delu so objavljene smernice za izvajanje supervizirane prakse v prihodnje.

Prvi del knjige, ki govori o izhodiščih vzpostavljanja sistema supervizirane prakse v Sloveniji, sestavlja pet poglavij. V prvem poglavju Vlasta Zabukovec predstavi pomen mentoriranja in supervizije na začetku karierne poti psihologa. Izpostavi raznolikost definicij mentoriranja. Predstavi osnovne značilnosti mentoriranja in različne modele. Osredotoči se na mehanizme, ki povezujejo mentorstvo z izidi, pomembnimi

za kariero in osebno življenje posameznika ter za organizacijo. Opiše tudi različne vrste sodobnega mentorstva, kot so večkratno mentorstvo, timsko mentorstvo in e-mentorstvo. Predstavi povezavo in razlike med mentorstvom in kovčingom ter med mentorstvom in supervizijo. Pri primerjavi mentorstva in supervizije avtorica izpostavi enega od modelov mentorskega odnosa, ki značilnosti transformacijskega mentorskega odnosa vidi kot nadgradnjo supervizijskega odnosa. Tak odnos iz prvotno strukturiranega in formalnega odnosa preraste v vzajemen in kolegialen odnos. Avtorica predstavi tudi funkcije supervizije in kompetence supervizorjev, kot jih je razdelal projekt *ECVision*.

V drugem poglavju se Maša Žvelc osredotoča na supervizijo. Predstavi njene opredelitve in najpomembnejše značilnosti. Med nameni in nalogami supervizije opiše razvojno edukativni proces, podporno funkcijo, regulacijo afekta, nadzorno funkcijo, razvoj zmožnosti za refleksijo in razvoj strokovne identitete. Med modeli supervizije izpostavi model sedmerih oces, na dogodkih temelječ model in modele druge generacije. Opiše pomen supervizijske alianse in sistema navezanosti v supervizijskem odnosu, paralelni proces, ki se lahko pojavlja v superviziji, in konflikte, do katerih lahko prihaja v supervizijski alianci.

V tretjem poglavju Vlasta Zabukovec povzame stanje na področju pripravnštva za psihologe v Sloveniji, in sicer na treh področjih: v zdravstvu, vzgoji in izobraževanju ter socialnem varstvu. V poglavju predstavi ureditve, zapisane v različnih zakonih, odredbah in pravilnikih, ki na teh področjih določajo pogoje za opravljanje dela, program in potek pripravništva, naloge mentorja in izvajanje strokovnih izpitov.

V četrtem poglavju Anja Podlesek predstavi izhodišča projekta SUPER PSIHOLOG. Namen projekta je bil zagotoviti visoko kakovost psiholoških storitev z uvedbo enoletne supervizije na začetku kariere psihologov, kar predvidevajo tudi evropski standardi za izobraževanje in usposabljanje psihologov. Poglavje predstavi evropski certifikat iz psihologije – *EuroPsy* in zahteve za njegovo pridobitev. Predstavi tudi supervizirano prakso in vlogo mentorja supervizirane prakse, kot ju opredeljuje Pravilnik o *EuroPsy*. Opiše dosedanje aktivnosti v zvezi z usposabljanjem mentorjev supervizirane prakse v Sloveniji in potrebe po novih usposobljenih mentorjih, na katere je s svojimi aktivnostmi odgovoril projekt SUPER PSIHOLOG. Te aktivnosti so na kratko opisane, tako da bralec dobi osnovni vpogled v potek projekta.

Peto poglavje, ki so ga napisali Per A. Straumsheim in sodelavci, se začne s predstavitvijo pomena supervizije na začetku psihološke kariere, pri čemer je poudarjen pomen supervizije za kliente in za psihologa samega. Sledi prikaz stanja na področju supervizirane prakse na Norveškem in kako pri njih poteka izobraževanje supervizorjev. Avtorji tudi predstavijo, kako je prišlo do sodelovanja med Društvom psihologov Slovenije in Norveškim psihološkim združenjem, ki je preraslo v skupno prijavo projekta SUPER PSIHOLOG, in kakšni so bili motivi Norveškega psihološkega združenja za sodelovanje v projektu.

Pogoj za vzpostavitev sistema supervizirane prakse so usposobljeni mentorji supervizirane prakse. Drugi del knjige je tako namenjen predstavitvi celostnega programa usposabljanja mentorjev. V šestem poglavju najprej Anja Podlessek predstavi, zakaj je pomembno, da so mentorji usposobljeni za vodenje supervizirane prakse in supervizijo. Nato sledi zgoščena predstavitev vsebin programa usposabljanja, kot je bil razvit in izveden v okviru projekta SUPER PSIHOLOG. Program je vseboval tri module. Prvi se je osredotočil na mentoriranje, razvoj mentorskega odnosa in kompetenčni model *EuroPsy*. Drugi se je osredotočil na supervizijo, razvoj supervizijskega odnosa in spoznavanje metod ter razvijanje veščin supervizije. Tretji se je osredotočil na skrb za duševno zdravje mentoriranca in etično delovanje psihologov. Učni načrti modulov so predstavljeni v različnih poglavjih ob vsebinah, katerim so posvečali posebno skrb, v posebnih barvnih okvirih.

Sedmo in osmo poglavje predstavljata vsebine prvega modula razvitega programa usposabljanja mentorjev supervizirane prakse. V sedmem poglavju Anja Podlessek opiše kompetenčni pristop k supervizirani praksi. Po opredelitvi pojma *kompetence* navede glavne dele kompetenčnega modela *EuroPsy*. To ni edini model kompetenc psihologov, je pa trenutno v Evropi najbolj razširjena uporaba prav tega modela. Avtorica predstavi uporabnost in uporabo modela pri mentoriranju.

V osmem poglavju Vlasta Zabukovec pojasni, kako poteka razvoj mentorskega odnosa. Predstavi različne faze mentoriranja, kot so jih opredelili različni raziskovalci. Predstavi tudi značilnosti transformacijskega učenja in učenja odraslih, ki jih je potrebno pri mentoriranju upoštevati. V zadnjem delu poglavja opiše še, kakšne so posebnosti mentoriranja, kadar se v mentorskem odnosu srečata posameznika iz različnih kultur ali različnih generacij.

Deveto poglavje predstavi vsebine drugega modula usposabljanja mentorjev supervizirane prakse. Bjarte Kyte in Mona Duckert se osredotočita na razvijanje veščin supervizije. Te se naslanjajo na poznavanje značilnosti razvoja supervizijskega odnosa in različnih metod supervizije, kot so reflektivni tim, igra vlog in analiza videoposnetkov srečanj supervizanta s klientom. Program usposabljanja ozavešča tudi različne vloge supervizorja in različne fokuse supervizije. Ponuja tudi znanja in veščine reševanja problemov, do katerih prihaja v superviziji.

Deseto in enajsto poglavje predstavljata vsebine tretjega modula usposabljanja mentorjev. Deseto poglavje Vita Poštuvan nameni psihološki etiki v superviziji, ki je ključen vidik delovanja mentorja oz. supervizorja. Tako kot se v psihološkem delu pojavljajo številne etične dileme, se dileme pojavljajo tudi v superviziji in jih je potrebno ves čas ozaveščati in razreševati. Avtorica predstavi nekaj situacij, ki so vir etičnih dilem v superviziji, ter osnovna načela in korake njihovega reševanja.

V enajstem poglavju Vita Poštuvan opiše mentoriranje kot način skrbi za telesno in duševno zdravje mentoriranca. Skrb zase je etični imperativ za psihologe, saj imajo lahko stresne situacije, s katerimi se psiholog srečuje pri svojem delu, številne

negativne posledice. Mentoriranje lahko psihologu začetniku pomaga pri spoprijemanju s stresnimi situacijami, pravočasnem prepoznavanju njihovih negativnih posledic in uporabi primernih strategij za skrb zase. V tretjem modulu usposabljanja so mentorji poglobljali svoje znanje s področja različnih tem duševnega zdravja in urili veščine prepoznavanja in ukrepanja ob različnih težavah ter spoznavali načine spodbujanja skrbi zase pri mentorirancih. Avtorica predstavi ključne vsebine različnih delavnic v okviru tretjega modula in kompetence, ki so jih posamezne delavnice razvijale.

Tretji del knjige opisuje, kako je potekal razvoj celotnega sistema supervizirane prakse v okviru projekta SUPER PSIHOLOG. Prvi dve poglavji predstavljata pripravo in poskusno implementacijo mentoriranja oz. supervizije za psihologe začetnike in supervizije njihovih mentorjev, naslednja tri poglavja pa predstavijo osebne izkušnje različnih udeležencev projekta.

V dvanajstem poglavju Anja Podlesek in Katarina Kocbek predstavita razvoj sistema supervizirane prakse psihologov. Najprej opišeta, kako je bil pripravljen načrt razvoja sistema. Prikažeta pomen informiranja in obveščanja bodočih psihologov, psihologov začetnikov, mentorjev, delodajalcev in drugih o supervizirani praksi. Na osnovi izkušenj, pridobljenih v projektu SUPER PSIHOLOG, predstavita, kako naj za sistem supervizirane prakse skrbi skrbnik tega sistema in kako lahko poteka oblikovanje mentorskih parov. Predstavita sporazum o mentoriranju supervizirane prakse in različne pripomočke za spremljanje razvoja mentorskega odnosa, ki so bili razviti v projektu, med drugim tudi spletno platformo za dokumentiranje dejavnosti mentorskega para. Opišeta tudi, kako so v projektu mentorski pari ob zaključku supervizirane prakse poročali o svojem delu.

V trinajstem poglavju Julija Pelc predstavi, kako je potekal razvoj sistema supervizije mentorjev supervizirane prakse. Po uvodni predstavitvi namena supervizije mentorjev opiše supervizijske skupine mentorjev in o kakšnem doprinosu supervizije mentoriranja so poročale. Predstavi tudi skupino supervizork mentorjev, kakšne so bile njihove naloge in kako je potekal proces dela v supervizijskih skupinah. Predstavi oblikovanje skupin in pripravljalno fazo, prvo srečanje, proces učenja v superviziji, različne metode in tehnike v superviziji, dajanje povratnih informacij, refleksijo in samorefleksijo ter evalvacijo dela v superviziji. Poglavje opisuje tudi potek vzporednega supervizijskega procesa v skupini supervizork mentorjev, ki so se opravljanja svoje vloge učile od dveh norveških kolegov, izkušenih supervizorjev.

Štirinajsto poglavje predstavi izkušnjo Mojce Poredoš, ki je bila kot študentka na študijski praksi pri psihologinji, ki se je v projektu SUPER PSIHOLOG usposabljala za mentoriranje supervizirane prakse. Poglavje prikaže dejavnosti in razvoj mentoriranke v kratkem času, namenjenem študijski praksi, in izpostavi ključne prednosti prakse pri mentorici, usposobljeni za mentoriranje in supervizijo v okviru projekta, v primerjavi z drugimi izkušnjami mentoriranja.

V petnajstem poglavju Nastja Salmič Tisovec, Tina Podlogar in Nuša Zadavec Šedivy predstavijo svojo izkušnjo s supervizirano prakso. Po uvodni predstavitvi mentorice in mentorirank sledi opis poteka supervizirane prakse ter njegova refleksija. Avtorice navedejo tudi nekaj prednosti in pomanjkljivosti supervizirane prakse, kot so jo izvedle.

V šestnajstem poglavju Julija Pelc predstavi svoje doživljanje vodenja supervizijske skupine mentorjev supervizirane prakse. Opiše proces dela v supervizijski skupini, kaj vse so se članice skupine v tem času naučile in spoznale, pa tudi, kakšne ovire so se pojavljale v procesu supervizije. Opis v obliki osebne zgodbe izpostavlja subtilne in manj razvidne vidike supervizije ter vprašanja, ki se porajajo supervizorju v zvezi z njegovo vlogo in uspešnostjo opravljanja te vloge.

Četrty del knjige v šestih poglavjih predstavlja rezultate evalvacije posameznih projektnih dejavnosti in projekta kot celote. V sedemnajstem poglavju Tina Pirc in sodelavke predstavijo evalvacijo programa usposabljanja mentorjev supervizirane prakse. Predstavljena so mnenja udeležencev usposabljanja o posameznih modulih usposabljanja, njihovem doprinosu h kompetencam mentoriranja in supervizije ter kompetencam ocenjevanja in obvladovanja tveganja ter intervencij na področju duševnega zdravlja.

V osemnajstem poglavju Simona Painkret s sodelavkama predstavi rezultate evalvacije enomesečne študijske prakse, izvedene v okviru modula 1 usposabljanja mentorjev, ki vključujejo pregled kompetenc študentov po zaključeni študijski praksi, kompetenc mentorjev za mentoriranje, pregled poglobljenosti refleksij v poročilih mentorskih parov o študijski praksi, etičnih dilemah, ki so se pojavljale med študijsko prakso, in predlogov mentorskih parov za spremembe.

V devetnajstem poglavju Katarina Kocbek s soavtoricama predstavi rezultate evalvacije enoletne supervizirane prakse, ki izhajajo iz pregleda poročil mentorjev in mentorirancev. Mentorski pari so ocenili organizacijske vidike izvajanja supervizirane prakse, doprinese mentorskega sporazuma, različne oblike in metode dela, potek supervizirane prakse in njene iznose. Poročali so o zadovoljstvu z izvajanjem supervizirane prakse in dilemah ter ovirah, ki so se pojavljale med njo, ter podali predloge za spremembe. Pregled ocen kompetenc mentorirancev ob zaključku supervizirane prakse in spreminjanja samoocen kompetenc mentorjev za mentoriranje in supervizijo je pokazal ustrezen napredek mentorjev in mentorirancev med izvajanjem supervizirane prakse.

V dvajsetem poglavju Anja Podlesek s soavtoricami predstavi raziskavo, v kateri so primerjale učinkovitost supervizirane prakse z drugimi oblikami usposabljanja psihologov začetnikov. V raziskavi so se osredotočile na primerjavo kakovosti mentorskega oz. supervizijskega odnosa, zadovoljstva z usposabljanjem in razvoja kompetenc med usposabljanjem začetnikov. Izsledki raziskave so nakazali, da je usposabljanje mentorjev za mentoriranje in supervizijo pomembno za dobre izide usposabljanja psihologov na začetku njihove kariere.

V enaindvajsetem poglavju Mateja Štirn s sodelavkami predstavi evalvacijo supervizije mentorjev supervizirane prakse psihologov. Vključenost v supervizijsko skupino se je izkazala za pomemben vidik usposabljanja mentorjev in razvoja njihovih kompetenc mentoriranja in supervizije.

V dvaindvajsetem poglavju Julija Škarabot Plesničar ovrednoti projekt SUPER PSIHOLOG kot celoto, in sicer njegovo ustreznost, učinkovitost, uspešnost, vplivnost in trajnost njegovih rezultatov. Po mnenju udeležencev projekta je projekt razvil dober model supervizirane prakse, ki bo pomembno doprinesel k razvoju in krepitvi položaja stroke.

Peti del knjige z zadnjim poglavjem usmeri pogled s projekta SUPER PSIHOLOG v prihodnost in izvajanje supervizirane prakse po zaključku projekta. Poglavje vključuje Smernice za izvajanje supervizirane prakse psihologov, ki so jih razvili člani projektne ekipe. V Smernicah so zapisana konkretna priporočila za izvajanje supervizirane prakse, supervizije mentoriranja, usposabljanje psihologov začetnikov, mentorjev in supervizorjev, oblikovanje spletne platforme za dokumentiranje supervizirane prakse, financiranja sistema supervizirane prakse in promocijo supervizirane prakse pri psihologih in drugih. Smernice bodo v pomoč mentorskim parom, supervizorjem, izvajalcem izobraževanj in skrbniku sistema supervizirane prakse pri njenem organiziranju in izvajanju.